Dokumenttyp	Ansvarig verksamhet	Organisation	Version
Riktlinje	Hälso- och sjukvårdens utvecklingsstöd	Region Värmland	4
Dokumentägare	**Fastställare**	**Giltig fr.o.m.**	**Giltig t.o.m.**
Annika Harrison Utvecklingsledare	Henrik Svensson Biträdande hälso- och sjukvårdsdirektör	2026-11-04	2028-11-03

Rättigheter för barn som närstående till patient

Gäller för: Hälso- och sjukvård

Bakgrund

För information om hur barn som närståendes rättigheter kan säkerställas samt Region Värmlands rutiner se refererat dokument ***Rättigheter för barn som närstående till patient (RUT-26224).***

Barn som är närstående till patienter kan påverkas av sjukdom, skada, beroendeproblematik, våld eller dödsfall i familjen. Hälso- och sjukvården har därför ett ansvar att uppmärksamma dessa barn och erbjuda information, råd och stöd utifrån barnets behov.

Enligt 5 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) **ska** vårdgivaren utifrån ett barns behov erbjuda information, råd och stöd till barnet om barnets förälder, syskon, styvsyskon eller någon annan vuxen som barnet bor tillsammans med:

1. Har en psykisk störning eller psykisk funktionsnedsättning.
2. Har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada.
3. Har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar.
4. Utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp, avser även barn som bevittnat våld.
5. Oväntat avlider.
   Punkt 4 avser även barn som bevittnat våld.

Enligt 6 kap. 5 § patientsäkerhetslagen (2010:659) ska hälso- och sjukvårdspersonalen *särskilt uppmärksamma* ett barns behov av information, råd och stöd i enlighet med ovanstående.

Bestämmelsen infördes 2010 och har förstärkts genom senare lagändringar, senast den 1 juli 2026.

Barn som närstående finns i de flesta av hälso- och sjukvårdens verksamheter. Barnets behov av information, råd och stöd ska uppmärksammas och bedömas i relevanta vårdkontakter. Barn ska uppmärksammas genom hela vårdkedjan för att säkerställa att inget barn lämnas utan information, råd och stöd och det kan behöva ske återkommande. Hälso- och sjukvården har god kunskap om patientens svårigheter och kan vara den enda organisationen runt familjen som känner till situationen.

Begrepp – barn som närstående, närstående, information, råd och stöd

Med **barn som närstående** avses i detta sammanhang personer under 18 år vars förälder, syskon, styvsyskon eller annan vuxen som barnet bor tillsammans med.

I hälso- och sjukvården används begreppet **närstående** (inte anhörig). En närstående definieras i Socialstyrelsens termbank som en person som den enskilde anser sig ha en nära relation till. Enligt de språkliga riktlinjerna på 1177.se ska termen *anhörig* undvikas.

Information = kunskapsöverföring och förklaringar till barnet och föräldrar/vuxna.

Råd = vägledning till barnet och vuxna runt barnet om hur barnets behov kan mötas och vart de kan vända sig.

Stöd = samtal eller annan hjälp till barnet och/eller vuxna runt barnet för att möta barnets behov, samt vid behov hjälp till vidare stöd.

Riktlinjens målgrupp

Gäller samtliga verksamheter och medarbetare inom hälso- och sjukvården som möter patienter där det finns barn som kan omfattas av bestämmelsen om barn som närstående.

Riktlinjens syfte

- Säkerställa att barn som närstående uppmärksammas och får information, råd och stöd.
- Säkerställa att aktuella lagar kopplade till området ska vara kända inom Region Värmlands hälso- och sjukvård.
- Utgöra en grund för regionens hälso- och sjukvårdsövergripande rutin.

Relevanta lagkrav

Barn som närstående utanför 5 kap. 7 § HSL

Barn som är närstående men ***som inte*** omfattas av ovanstående lagstöd har ändå vissa rättigheter inom hälso- och sjukvården. Enligt patientlagen 5 kap. 3 § ska patientens närstående få möjlighet att medverka vid utformningen och genomförandet av vården, om det är lämpligt. Barnkonventionen förstärker skyldigheten att beakta barnets perspektiv, barnets rätt till delaktighet och information men innebär inte ett generellt utökat informationsansvar för hälso- och sjukvården gentemot barn som närstående. Se lagstöd nedan.

Patientlagen (2014:821)

Enligt patientlagen 5 kap. 3 § ska patientens närstående få möjlighet att medverka vid utformningen och genomförandet av vården, om det är lämpligt.

Barnkonventionen - FN:s konvention om barnets rättigheter (2018:1197)

Barnkonventionen gäller alla barn upp till 18 år och utgår från ett barnrättsperspektiv, där barn ses som bärare av egna rättigheter. Lagen ger uttryck för samhällets syn på barn och barndom och vilar på fyra grundprinciper:

- barnets rätt att inte diskrimineras (artikel 2),
- barnets bästa ska komma i främsta rummet (artikel 3),
- barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6),
- barnets rätt att få komma till tals, uttrycka sina åsikter och få dem respekterade (artikel 12).

Enligt barnkonventionen ska offentlig verksamhet särskilt beakta sitt ansvar för att prata med, lyssna till, respektera och beakta barns åsikter. I samtal med barn ska informationen anpassas efter det enskilda barnets förutsättningar, ålder och mognad. Enligt barnrättskommittén är det nödvändigt att tillämpa artikel 12 – att lyssna till och beakta barnets åsikter – för att kunna göra en korrekt bedömning av vad som är barnets bästa enligt artikel 3.

Artikel 3:2 beskriver att ett barn ska tillförsäkras sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer barnets vårdnadshavare. Artikel 24 innefattar rätten till jämlik hälsa och artikel 19 om barn rätt till skydd från våld.

Föräldrabalken (1949:381)

Huvudregeln när det gäller vårdnadshavarnas ansvar för barnet finns i 6 kap. föräldrabalken (FB). 1 § FB beskriver att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och får inte utsättas för kränkande behandling. Den som har vårdnaden om ett barn har ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda, 6 kap. 2 §. Vårdnadshavaren har, enligt 6 kap. 11 §, rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör

barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren ska i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Barnet ska således ha ett medinflytande som med tiden tangerar eller, under vissa omständigheter, övergår till ett självbestämmande.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39)

Föreskriften innebär krav på vårdgivare att säkerställa information, råd och stöd till barn som utsatts för eller bevittnat våld (7 kap. 4 §).

Socialtjänstlag (2025:400)

Lagen har förtydligat socialnämndens ansvar för att barn och unga växer upp under goda och trygga förhållanden och att uppmärksamma barn som närstående, kommunerna använder begreppet anhörig. Många kommuner erbjuder även anhörigstöd till barn och unga.

19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400)

När man får reda på eller misstänker att barn far illa har hälso- och sjukvården, tandvården och dess anställda en lagstadgad plikt att anmäla detta till socialtjänsten. Se refererat dokument ***Orosanmälan om barn som far illa (RUT-11546).***

Hälso- och sjukvårdens ansvar

Region Värmland, i egenskap av vårdgivare ansvarar för att:
Säkerställa styrning, rutiner, kompetensutveckling och uppföljning.

Verksamhetschefen ansvarar för att:
Lagar och övriga författningar samt regionens styrande dokument rörande barn som närstående är kända och följs inom verksamheten.

Hälso- och sjukvårdspersonal ansvarar för att:

- Ha kunskap om gällande riktlinje och rutin för barn som närstående
- Uppmärksamma om det finns barn som närstående
- Erbjuda barnet och familjen information, råd och stöd
- Beakta patientens sekretess och barnets rätt till information och stöd
- Beakta anmälningsplikt vid misstanke eller kännedom om att barn far illa
- Dokumentera enligt fastställd rutin
- Säkerställa korrekt informationsöverföring

Rutinen beskriver hur ovanstående åtgärder ska utföras.

Bestämmelserna gäller all verksamhet som bedrivs enligt hälso- och sjukvårdslagen

Exempelvis även medicinska insatser inom skolans elevhälsa, kommunal hälso- och sjukvård samt privat hälso- och sjukvård.

Mer information

För mer lagstöd, aktuella webbsidor, information och praktiskt genomförande se Vårdgivarwebben
Barn som närstående - Region Värmland

Frågor, synpunkter, stöd gällande barn som närstående barnsomnarstaende@regionvarmland.se

Utarbetad av: Annika Harrison